

РАЗГРАНИЧЕНИЕ МЕЖДУ „ЧЕРНИ“ И „БЕЛИ“ ХАУАЛА ТРАНЗАКЦИИ В КОНТЕКСТА НА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ

Гергана Йорданова

CIRCUMSCRIPTION BETWEEN “BLACK” AND “WHITE” HAWALA TRANSACTIONS WITHIN ANTI- MONEY LAUNDERING CONTEXT

Gergana Yordanova

Резюме: *Превенцията на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари включва дефинитивното пространство на т.нар. „черни“ и „бели“ Хауала транзакции. Настоящата статия резюмира възгледите на автора при дефиниране на „черните“ и „белите“ Хауала транзакции като секютизиран проблем и дава някои възможности за неговата десекюритизация в борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма.*

Ключови думи: *Хауала, изпиране на пари, финансиране на тероризъм*

Abstract: *The prevention of the usage of the financial system for money laundering purposes includes the definitive area of the so-called "Black" and "White" Hawala transactions. The present article summarizes the author's views in defining "Black" and "White" Hawala transactions as a securitized problem and gives some options for its de-securitization in the fight against money laundering and terrorist financing.*

Keywords: *Terrorism Financing, Proliferation, Money Laundering, "Islamic State"*

Увод

Концептуализацията на Арабската неформална система за прехвърляне на парични средства „Хауала“ (извън регулираната финансова система, без физическа доставка на парите), като понятие в теорията на финансовата сигурност и разследването на финансовите престъпления, свързани с нея, налага дефинирането на две водещи семиотични понятия в оперативно-издирвателната дейност, а именно т.нар. „черни“ и „бели“ Хауала транзакции. Класификацията на тези две категории, дело на експерти от Европол и Държавния департамент

на САЩ¹, е субективна и относителна, доколкото същността, функционалните особености и социеталното значение на системата все още не е достатъчно изследвано и проучено. Нещо повече, те касаят „...състоянието на равновесие...“² на всяка система, т.е. нейната сигурност. И все пак, в своя специализиран дискурс, същата дава някои основни насоки в работата на специалистите при разкриването, разследването и изучаването на начина, по който протичат сделките по прехвърляне на парични средства със сетълмент от типа „Хауала“.

В допълнение към гореизложеното, следва да се има предвид и обстоятелството, че системата „Хауала“ засяга особен сегмент от Доктрината на Шариатските финанси³, а именно доверителното управление и сключването на договори за финансова сигурност (безопасност). Като такава, тя е характерна преди всичко за специфични дефинитивни геополитически и геоикономически пространства с регионален характер, каквито са Широкият Близък Изток, Северна Африка и Азия. Тези регионални пространства притежават специфични географски, икономически, социетални и етно-конфесионални граници, които са динамични и чиито „...мащаби и отличителна черта...“ изисква задълбочено наблюдение и анализиране на латентно протичащите ендеогенни процеси⁴.

Успоредно с това трябва да се обърне внимание и на специфичната особеност на икономическата и финансова сигурност като „...ключово понятие във всички концепции за национална сигурност...“⁵, което превръща системата „Хауала“ и извършваните посредством нея операции по прехвърляне на парични средства, без физическа доставка, в неделим елемент от всяка система на национална (икономическа и

¹ JOST, P. and H. SANDHU. *The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering*. Appendix A. Origins of Hawala, Hundi and Other Related Words. United States Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). INTERPOL/FOPAC. [Online]. [viewed 17.05.2022]. Available from: <https://www.amnet.co.il/attachments/FinCEN-Hawala-rpt.pdf>

² Йончев, Д. (Ноември 2022). Сигурна ли е сигурността? *Сигурност и отбрана*, (1), 7-14. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-1-01-yonchev.pdf>

³ Икономически, религиозен и културен феномен – геоикономически код; финансова и банкова дейност, основани на принципите на ислямската юриспруденция и религиозни традиции, а именно: кредитиране без лихва, инвестиране в реални активи и извършване на икономическа и търговска дейност, без необосновани, непремерени, прекомерни рискове (гарър). За повече информация относно концепцията на Шариатските финанси виж Йорданова, Г. (Януари 2023). Хауала. Същност. Типологии за изпиране на пари и финансиране на тероризъм и пролиферация. Глава I. Произход, концептуализация и *modus operandi* на системата „Хауала“, т. 5 [65–74]. В: *Библиотека „Сигурност“*. Бр. 33. Фондация „Институт за национална и международна сигурност“. София. ISBN 978-619-7143-14-0

⁴ Димитров, М. (Юни 2021). Дефиниционни аспекти на регионалните пространства. В: *International Scientific Conference “Military Sciences and National Security”*, 07-10.06.2021, Borovets, Bulgaria [online]. Scientific Technical Union of Mechanical Engineering "Industry - 4.0.", 2021, vol. V(3), pp. 287-290. eISSN 2535-0323. Извлечено от: www.techos.net/sbornik/2021/3-2021.pdf Стр. 276.

⁵ Велкова, Л. (Декември 2022). Икономическата сигурност – фундамент на националната сигурност. *Сигурност и отбрана*, (2), 7-19. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-2-01-velkova.pdf> Стр. 8.

финансова) сигурност, „...с оглед разкриването на действителното състояние на вътрешната му динамика...“⁶ (има се предвид регионалното пространство и сигурността му, дефинирано през призмата на системата „Хауала“)⁷.

Класификация на „черни“ и „бели“ Хауала транзакции

Имайки предвид финансово-счетоводните особености на операциите по прехвърляне на парични средства със сетълмент от типа „Хауала“ и следвайки принципа на законността (основополагащ, върховен принцип в системата на правото и правовата държава), Държавният департамент на САЩ систематизира две основни категории Хауала транзакции: „черни“ и „бели“⁸ (вж. Таблица 1).

Таблица 1. Класификация на видовете „Хауала“ транзакции по признака „законност“

„Бели Хауала транзакции“	„Черни Хауала транзакции“
Социално-битова издръжка на домакинствата	Пътувания, туристически услуги, агенции за самолетни билети
Образование и квалификация	Търговия с леки и лекотоварни автомобили и части
Медицинско лечение	Таксиметрова дейност
Издръжка на мигранти	Финансови услуги от типа „лизинг“ и „факторинг“
Светски и религиозни събития	Обмяна на валута и осребряване на пътнически чекове
Хадж	Трафик на хора и контрабанда на мигранти, жени, човешки органи
Благотворителност, спонсорства, милостиня	Търговия с бижута
Строеж на духовни, религиозни и културно-образователни центрове	Търговия с традиционни Източни продукти
Издателска дейност	Международни телефонни и интернет услуги
Закат	Търговия с нефт и газ
	Трафик на наркотични вещества

Източник: собствена интерпретация въз основа на мета данни от проведено емпирично изследване.

⁶ Вж. цит. 4. Пак там. Стр. 276.

⁷ Бел. моя.

⁸ Вж. цит. 1. Пак там. Стр. 12. В допълнение вж. JOST, Patrick (1997). *Black Hawala, Financial Crimes and the World Drug Trade* in Jayasuriya, D.C. The U.S. Department of the Treasury, Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN), Office of Communications, 2070 Chain Bridge Road, Suite 200, Vienna, VA 22182 USA.

В дефинитивната категория на т.нар. „бели Хауала транзакции“ попадат всички сделки, операции и/или транзакции, за които не са налице подозрения или обосновани предположения, че са с криминален характер, не е доказан състав на престъпление при извършването им и няма данни за криминален произход на средствата. В повечето случаи, обикновено това са операции, отнасящи се до прехвърляне на дребни по номинал суми с цел прехвърляне на средства между свързани помежду си лица (най-често по роднински признак). Предназначението на тези прехвърляния обикновено касае широк кръг въпроси, свързани с покриване на разходите за:

1. Социално-битовата издръжка на домакинствата: комунални задължения, покупка на храни, напитки и стоки/вещи от първа необходимост, дрехи, обувки, изплащане на кредитни задължения, религиозни нужди.

2. Образованието и квалификацията на децата и/или други членове на семейството/фамилията, вкл. образование в чужбина: книги, учебници, помагала, частни уроци, интернет и др.

3. Медицинското лечение, лекарства и консумативи в семейството, фамилията, дома.

4. Издръжката на мигрантите в други държави (особено в контекста на мигрантските потоци след Панарабските революции от 2015 г. насам).

5. Традиционните светски и религиозни събития в контекста на социеталната сигурност на мюсюлманските общности: суннет, годеж, къна геджесе, сватба, курбан, ифтар и др.

6. Ежегодното поклонение пред древния храм „Кааба“ и джамията „Масджид ал-Харам“ („Домът на Аллах“) в Мекка (т.нар. „хадж“)⁹.

7. Благотворителна дейност, спонсорства, милостиня.

8. Строеж и ремонт на мюсюлмански духовни, религиозни и културно-образователни центрове.

9. Издателска и просветителска дейност в областта на исляма, Шариата, ислямската юриспруденция и хадисите¹⁰.

10. Вноската по задължителния данък „Закат“¹¹.

⁹ Петият стълб на исляма съгласно доктрината „Ибада“ (религиозните задължения на всички мюсюлмани в зряла възраст, здраво тяло и ум). Всеки възрастен мюсюлманин е длъжен да извърши религиозно поклонение поне веднъж в живота си, възпроизвеждайки поредица от събития в живота на пророците Ибрахим, Хаджар и Исмаил. За повече информация относно тълкуването на понятието виж ЕСПОЗИТО, Джон Л. (2007). Оксфордски речник на исляма. София: Рива, 2007. Стр. 122, 403-404.

¹⁰ Предание за словата и деянията на Пророка Муххамед и други мюсюлмани от зората на исляма, авторитетен източник на откровения. Вж. бел. 9. Пак там. Стр. 405.

¹¹ Третият стълб на исляма съгласно доктрината „Ибада“. Задължителна милостиня, подаяние, спонсорство, дарение от всеки праведен мюсюлманин в размер на 2,5% от нетната стойност на годишните ликвидни активи и доходоносни имуществва, платими на религиозен служител или на представител на ислямската държава или на местната джамия. Средствата, събрани от заката, се използват за благотворителна, духовна и религиозна дейност, освобождаване на роби, зложници и

Горепосочените транзакции принципно не попадат в обхвата на наблюдение и на дефинициите за съмнителни сделки и/или клиенти от страна на разследващите органи или широк кръг задължени лица във връзка с превенцията и противодействието на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари: обменни бюра, финансово-кредитни институции, оператори на платежни и сетълмент системи, други доставчици на платежни услуги, застрахователи и застрахователни посредници, лизингови предприятия, пощенски оператори с лиценз за извършване на пощенски парични преводи, инвестиционни посредници и др. В повечето случаи горепосочените типологии (сфери на проявление) не представляват значим оперативен интерес, от криминална гледна точка.

Следва да се отбележи, че макар и да не попадат в обхвата на традиционните и регулирани по законов път банкови и платежни системи, повечето „бели Хауала транзакции“, поради малките суми, от гледна точка на съвкупната им номинална стойност, които прехвърлят (т.е. маловажни), не са в състояние да окажат пряко, съществено значение (значително икономическо влияние) върху регионалната икономическа и финансова сигурност, на чиято географска територия се извършват. Същите, в общия случай, не водят до престъпно увреждане на обществения интерес, поради което трудно биха могли да бъдат дефинирани като реална заплаха за икономическата и финансова мощ.

Независимо от това, в по-широк дискурс, „белите Хауала транзакции“ биха могли да се разглеждат като съществени възприятелни параметри на дефинитивното пространство на системата „Хауала“ и да бъдат обект на изследователски и оперативен интерес с оглед разкриване на потенциални „черни Хауала транзакции“ дори измежду „бели“ такива.

В дефинитивната категория на т.нар. **„черни Хауала транзакции“** попадат всички сделки и/или транзакции, за които е налице обосновано предположение или е доказано, че имат криминален произход. Същите попадат в приложното поле на квалифицирания състав на тежки престъпления като „изпиране на пари“ и „финансиране на тероризъм“. От гледна точка на изпирането на пари, когато са извършени умишлено, те касаят хипотезите, описани в чл. 2, ал. 1, т. 1–4 вкл. от Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП)¹² и

длъжници, административни дейности, строителство на молитвени и образователни институции, за да бъдат нахранени бедните, за издръжка на обреклите се в служба на Аллах и др. Освен в парични средства, закат може да се дава и под формата на злато, сребро, селскостопански животни, земеделска продукция, чуждестранна валута, ценни книжа, полици и други ликвидни активи, които са халал. Вж. бел. 9. Пак там. Стр. 115.

¹² Обн., ДВ, бр. 27 от 27.03.2018 г., изм., бр. 32 от 26.04.2022 г., в сила от 27.07.2022 г.

Правилника за неговото приложение (ППЗМИП)¹³. От гледна точка на финансирането на тероризма, те обхващат действията, упоменати в §1, т. 3 от Допълнителните разпоредби на Закона за мерките срещу финансирането на тероризма (ЗМФТ)¹⁴.

Във всички от горепосочените хипотези следва да може да бъде доказана свързаност с или същинско изпиране на пари, финансиране на тероризъм и радикална дейност и/или други предикатни за тях престъпления, доколкото е нарушена връзката с източника на средствата и трудно, вкл. чрез умишлено прикриване, не могат да бъдат доказани легалният произход на имуществото и целево предназначение на средствата.

Посредством прилагане на структуралистски подход към изследваното дефинитивно пространство на системата „Хауала“, в дискурса на т.нар. „черни Хауала транзакции“, доколкото той „...притежава значителен потенциал, произтичащ от възможността за откриване на ред спрямо системи, за които на пръв поглед изглежда, че е присъщ безпорядък...“¹⁵, могат да бъдат дефинирани, по функционален признак, следните по-важни бизнес дейности и занятия, под чието прикритие би могло да се допусне разгръщане на вътрешни и трансгранични типологии за изпиране на пари при сетълмент чрез „черни Хауала транзакции“:

1. Пътувания, туристически услуги (агенции за организирано пътуване, гидове и водачи, компании за продажба на самолетни билети и др.) транспорт, спедиция и логистика по море, суша и въздух.

2. Търговия с леки, леко- и тежкотоварни автомобили втора употреба. Незаконна търговия с откраднати леки и лекотоварни автомобили (на вторичен и третичен пазар), в т.ч. на техни части. Наем на леки автомобили - обикновено не чрез лицензирани международни вериги от компании за наем или франчайзинг, а „наемодатели“ на дребно, с малък автомобилен парк (до 10 автомобили), за да не правят впечатление на разследващите органи.

3. Таксиметрова дейност – също не в рамките на големи вериги от таксиметрови компании, а самостоятелно с един до два автомобила.

4. Дейности, свързани с предоставяне на финансови услуги от типа „лизинг“ и „факторинг“. Финансови измами и извършване на незаконни онлайн и реални хазартни и спортни залагания чрез нелегални платформи.

¹³ Приет с ПМС № 357 от 31.12.2018 г., изм. и доп., бр. 21 от 13.03.2020 г.

¹⁴ Обн., ДВ, бр. 16 от 18.02.2003 г., изм., бр. 21 от 12.03.2021 г.

¹⁵ ДИМИТРОВ, Михаел (Май 2021). Структуралистски подход към разбиране на регионалните пространства. В: Сборник научни трудове. Международна научна конференция „Кризис и сигурност – корелации и предизвикателства“. Том 1. Кризис и сигурност на международно и регионално ниво. Нов български университет. [34 – 40] Научно-технически съюз по машиностроене „Индустрия 4.0.“ ISBN 978-619-7383-22-5. Стр. 34.

5. Нелегална търговия с високорискови бинарни опции и други видове фючърси (финансови деривати) в интернет.

6. Трафик на хора и контрабанда на мигранти от Близък и Среден Изток и Северна Африка, вкл. всяко от престъпленията, посочени в Директива 2011/36/ЕС¹⁶, трафик на жени с цел сексуална експлоатация, нелегална търговия с новородени бебета, сурогатно майчинство и (пре)продажба на малки момиченца и жени като робини, вкл. всяко от престъпленията, посочени в Директива 2011/36/ЕС и нелегална търговия („черен пазар“) с човешки органи (сърце, черен и бял дроб, бъбреци, очни роговици), кръв и плазма от редки кръвни групи („АВ отрицателна“ и „В отрицателна“), вкл. след преболедуване от SARS-CoV-2 (реконвалесцентна плазма).

7. Търговия с бижута, благородни метали и скъпоценни камъни, със заплащане в брой, в малки номинали.

8. Обмяна на чуждестранна валута (в т.ч. на хотелски рецепции), отпускане на пари в заем срещу лихва и осребряване на пътнически чекове – „Хауала“ бизнесът е особено успешен в държави и юрисдикции, в които не се издават и не се приемат за инкасиране чекове, в т.ч. и пътнически, а самите чекови услуги са слабо развити или изобщо не се предлагат като форма на заплащане, поради което се налага носене на пари в брой.

9. Производство и търговия с традиционни източни продукти – ръчно тъкани килими и черги, храни и напитки, плодове, зеленчуци, месни и млечни продукти, чай, кафе, подправки и аромати.

10. Доставчици на международни телефонни и интернет услуги и компании, отговарящи за поддръжката на „yellow pages“. Търговия с предплатени карти за услуги – телефон, интернет, транспорт.

11. Търговия на дребно с петрол, петролни продукти и природен газ, добивани от Близкия и Среден Изток, замяна на плодородна земя и оазиси в пустинята.

12. Рекет и контрабанда на стоки и природни ресурси в Близкия и Среден Изток.

13. Незаконен трафик на наркотични вещества и психотропни субстанции, вкл. всяко от престъпленията, посочени в Рамково решение 2004/757/ПВР на Съвета от 25.10. 2004 г. за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици¹⁷.

¹⁶ Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 05.04.2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета. OJ L 101, 15.4.2011, р. 1–11.

¹⁷ Рамково Решение 2004/757/ПВР на Съвета от 25.10.2004 г. за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици. OJ L 335, 11.11.2004, р. 8–11.

14. Изграждане на схеми от типа “boiler room” – измами за генериране на бърза доходност по инвестиции, първоначално направени с „мръсни пари“, подлежащи на „изпиране“ („изкуствена“ покупко-продажба на финансови инструменти, най-често акции на кухни, несъществуващи търговски компании, между свързани помежду си дружества, с цел поддържане на висока цена на тези инструменти на OTC пазара).

15. Генериране на измами от типа „социално инженерство“, свързани с атаки спрямо високочувствителна персонална информация (телефонни номера, *e-mail*, профили в социални мрежи, пароли за *online* и мобилно банкиране, персонални идентификационни кодове за достъп и подписване на операции с квалифициран електронен подпис, пароли за тоукън устройства и други средства за обмен на информация, в т.ч. криптоактиви), в резултат на които се извършват кражби на парични средства, самоличност и други злоупотреби.

16. Незаконна търговия с антики, монети и произведения на изкуството от конфликтни зони с висока историческа стойност, изложени за продажба в незаконно-устроени аукциони в интернет, в “darknet” или на тайни физически места за продажба, уговорени в частна комуникация в социалните мрежи, със заплащане в брой.

17. Откуп, платен в брой, за неправомерно използване на данни и пароли за достъп до функциониране на специфични медицински импланти (изкуствени кардио и транскраниални-електромагнитни стимулатори, дефибрилатори и др.).

Следва да се отбележи, че в рамките на категорията „**Черна Хауала**“ е допустимо да попаднат и сделки и транзакции, първоначално дефинирани като „**Бяла Хауала**“, но с криминална етимология на някои от елементите в сделката (най-вече трансферираното имущество – парични средства или друг вид ценности), дори когато не е налице знание за това у някои от участниците в сделката (наредител, бенефициар или хауаладар от мрежата). Характерни дефинитивни особености (сигнали, критерии за съмнителна операция), в тези случаи, са следните **кумулятивно действащи структурни елементи**¹⁸:

- Изпращаните суми са дребни по номинал – най-често 100 валутни единици (по-рядко хиляда), за да не правят впечатление големите суми при евентуално съмнение;

¹⁸ Признаците са изведени на база разкрита типология за изпиране на пари от типа „Хауала“ съгласно изнесеното в отчетни документи на контраразузнавателна служба. За повече информация относно типологията виж Годишен доклад за дейността на Специализирана административна дирекция „Финансово разузнаване“ на Държавна агенция „Национална сигурност“ (2013 г.). Раздел VII. Тенденции, установени във връзка с изпиране на пари. София. Извлечено от: www.dans.bg/images/stories/FID/Godishni%20dokladi/ANNUAL_REPORT2013-bul-09052014.pdf
Стр. 28

- Адресати, т.е. бенефициери (приобретатели)¹⁹ на Хауала преводите са едни и същи правни субекти, в повечето случаи физически лица (не е задължително да са свързани по роднински, търговски или друг признак, но често са именно такива, за да няма съмнения относно целесъобразността; в други случаи – изобщо няма свързаност, за да не бъдат съмнение);

- Изпращаните суми се прехвърлят в близки по време интервали – напр. всеки ден, през ден, един път седмично, в точно определен ден (напр. петък заради молитвеното задължение в джамията);

- Изпращаните суми са наредени от адресанти, прехвърлители от едни и същи географски локации или тъкмо обратното – от различни локации, но към едни и същи бенефициери (приобретатели).

Именно тези съмнителни операции и/или клиенти са обект на засилено наблюдение от страна на задължените субекти по ЗМИП и ЗМФТ се радват на висок оперативен интерес от разследващите органи, независимо от конспиративния и латентен характер на извършването им. Именно тези разпоредителни сделки притежават потенциала да окажат пряко влияние върху икономическата и финансова сигурност на държавата и/или региона и представляват реална заплаха за икономическата и финансова мощ, доколкото водят до престъпно увреждане на обществения интерес (имат висока обществена опасност) и представляват нетна счетоводна и данъчна загуба за финансовата система, доколкото касаят финансови средства и икономически ресурси.

При класифициране на дадена сделка и/или транзакция като „Черна Хауала“ следва да се отчитат стандартните условни етапи (стадии) на изпирането на пари съгласно процесния подход в теорията на финансовото разузнаване и контрола²⁰: влагане (пласиране), разслояване (напластяване) и интегриране (въвеждане) (вж. *Фигура 1*).



Фигура 1. Етапи на изпирането на пари

¹⁹ Лице, придобиващо в брой, по банкова и/или платежна сметка сумата на превода, в т.ч. правото да се разпорежда с нея или да се възползва от богатата по нея. Заб. моя.

²⁰ History of Anti Money Laundering Laws. *U.S. Department of Treasury* [online]. 18.02.2010. [viewed 19.04.2023]. Available from: <https://www.fincen.gov/history-anti-money-laundering-laws>

Взети заедно, тези етапи представляват сборна величина на всички фактически действия, сделки и транзакции, водещи до узаконяване на придобити, в резултат на престъпна дейност, средства, имущества, активи. Дадена сделка или транзакция от типа „Хауала“ може да бъде дефинирана като „черна“ не само след извършването ѝ, но и на всеки от трите етапа по веригата, според целта на извършването прехвърляне на стойността и преследваните крайни цели и задачи.

При етапа „влагане (пласмент)“ паричните средства, получени в резултат на престъпна дейност, първоначално се вкарват във финансовата система безпроблемно, доколкото операцията, ако е извън регулираните системи, не се регистрира никъде, нито подлежи на докладване пред компетентните регулаторни, надзорни и контролни органи. Икономическата цел на тази операция е бързото трансформиране на придобитото по престъпен начин имущество, с оглед прикриване на произхода му и затрудняване на идентификацията му от разследващите органи. На практика това означава, че веднага след изпращане на пари в брой, посредством сетълмент при „Хауала“ операция, в случай че те са „мръсни“, *id est* имат незаконен произход (придобити са в резултат на престъпление или от акт на съ/участие в престъпление) или същият е труден за доказване като законен, приемането им от хауаладара на изпращача (прехвърлителя) може да се дефинира като първоначален етап на „изпирането“, чрез влагането им в конкретна система.

За сравнение, при стандартна банкова или платежна операция вноската на пари в брой се регистрира (и доказва) чрез съответните приходни документи (приходен касов ордер или вносна бележка), а в някои случаи и чрез попълване на декларация за произход на средствата (при достигане на определен бенчмарк²¹) и деклариране на свързаността на лицата, което е своеобразна спирачка за „мръсните пари“ или най-малкото затруднява „изпирането“ им. Поради това криминалният контингент предпочита употребата на квази, неформални и небанкови, алтернативни системи за трансфер на пари като „Хауала“, изпращайки малки по номинал суми, за да не правят впечатление на разследващите, а не стандартен банков или паричен превод през платежни системи като „*Money Gram*“, „*Western Union*“, „*Express-M*“, „*Money trans*“, „*UPT*“ и др.

На етапа „разслояване (напластяване)“ клиентът прехвърлител, посредством изпълнение на „Хауала“ превод, манипулира незаконно

²¹ В България, по аргумент на ЗМИП и Валутния закон долната граница за докладване пред САД „Финансово разузнаване“ на ДАНС е 10, 000.00 BGN или тяхната равностойност в друга чуждестранна валута. В допълнение, по реда на чл. 11 от ЗМИП са налице и други хипотези на необходимост от докладване, в зависимост от резултатите от извършената комплексна проверка на клиента и нейната верификация. В САЩ това задължение възниква при суми над 10, 000.00 USD. Бел. моя.

придобитите си средства по начин, който позволява, на пръв поглед, те да изглеждат напълно „чисти“, сякаш са получени от законен източник или най-малкото е в състояние да докаже законния им произход. Това е улеснено и от обстоятелството, че операцията „не оставя следи“ – не се регистрира в платежна или банкова система, не се оформя документално или ако все пак съществува някакъв първичен „счетоводен“ документ, то той няма правна стойност (непълнен, неточен или фиктивен, с фалшиви данни), не се извършва клиентска идентификация, респ. няма верификация на идентификацията. Клиентите (и прехвърлителят, и приобретателят) не доказват произход на средствата или свързаност. Няма обследване на имущественото им състояние. Същевременно двамата хауаладари по транзакцията, изравнявайки счетоводните си позиции един спрямо друг при прехвърляне на средствата, на практика ги разслояват и още повече прикриват техния незаконен произход, затруднявайки проследяването им при евентуално разследване.

На последния етап, „интегриране“, клиентът-бенефициар (приобретател) на паричните средства ги инвестира в други активи или средства, прикрива с тях други незаконни доходи или упражнява с тях друг вид забранена от закона дейност и по този начин „изпира“ окончателно първоначално внесените пари като „мръсни“. Съвсем не е задължително приобретателят да е част от „мръсния бизнес“ и да е информиран, че получава „мръсни пари“. Честа практика е обратното – налице е незнание относно първоначалния произход на прехвърляното парично имущество: придобито от престъпление или от акт на (съ)участие в престъпление, укриващи или прикриващи незаконния му произход. В този случай приобретателят се явява жертва на транзакцията от типа „Хауала“, доколкото произходът на средствата е неизвестен за него.

В практиката на редица дефинитивни регионални пространства (Широк Близък Изток) в „...новите глобални тенденции в сферата на сигурността...“²² това е типичната ситуация на безработната и/или ниско образована (недообразована) съпруга, която изпълнява основно функциите на домакиня и майка и „харчи“ изпратените от съпруга ѝ „мръсни“ пари, „изпирайки“ ги чрез своите ежедневни покупки в реални системи и сектори: храна, дрехи, обувки, тетрадки и учебници за децата и т.н. Подобна е ситуацията и с покоряващата се приятелка (конкубинка), съжителстваща в условията на конкубинат със своя

²² Буюклиев, Е. (2021). Глобалните тенденции и сблъсъкът между САЩ и Китай. В: *Сборник научни трудове. Международна научна конференция „Кризи и сигурност – корелации и предизвикателства“*. Том 1. Кризи и сигурност на международно и регионално ниво. Нов български университет. [52-59] Научно-технически съюз по машиностроене „Индустрия 4.0.“ ISBN 978-619-7383-22-5. Стр. 53.

приятел, която „харчи“ получените средства за козметика, дрехи, обувки, забавления, пътувания и т.н.

Именно поради гореописаните две фактически обстоятелства най-често изпълняваната „Хауала“ транзакция е от вида лицето „А“ изпраща на лицето „В“ определена парична сума (с малък номинал). Съответно лицата „А“ и „В“ са свързани помежду си – съпрузи или съжителстващи в условията на конкубинат, неустоверен чрез брак. Съпругът/конкубинът „А“, който е мигрант или бежанец в Европа и САЩ, изпраща на съпругата/конкубинката си „В“, *ad exemplum*, в Пакистан, Афганистан или Сирия месечната издръжка на семейството. Никой от местните хауаладари, нито съпругата/конкубинката „В“, не се интересува какъв е произходът на средствата и какво работи съпругът/конкубинът „А“?

Във връзка с гореизложеното следва да се отбележи и важна дефинитивна особеност от социеталната сигурност на конкретна етническа група, потребяваща услуги по сетълмент на парични средства от типа „Хауала“. Поради особеностите на мюсюлманската религия, която забранява съвместното съжителство без брак (без значение дали граждански или религиозен), в мюсюлманска страна, то в гореописаната хипотеза е налице грях/престъпление „прелюбодейство“ по смисъла на Сури „Ал-Исра“ („*Нощното пътешествие*“), ая 32, „Ал-Фуркан“ („*Разграничението*“), ая 68 и „Ан-Нур“ („*Светлината*“), аят 2²³. В този случай, алгоритъмът на сетълмент на парични средства от типа „Хауала“ при лица, които фактически съжителстват в условията на конкубинат, практически е невъзможен или малко вероятен да се реализира. Тази фундаментална теологична постановка в мюсюлманската религия следва да се има предвид при разследване и противодействие на потенциално изпиране на пари и финансиране на тероризъм чрез „Хауала“ транзакции, доколкото разкрива съмнителна, малко вероятна за практическо реализиране транзакция, особено в мюсюлманска държава, следваща принципите на Шариата.

Поуки

Дефинитивното пространство, в което протичат и се самоопределят „черните“ и „бели“ Хауала транзакции е интересно за изследване нехомогенно, нелинейно явление. Неговите динамични граници могат да се разглеждат и да служат като предпоставка за последващо разкриване на нови, неизучавани интеракции между тях в контекста на процесите, свързани с използване на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма,

²³ Свещен Коран. [онлайн]. [прегледан 26 март 2023]. Достъпен на: <http://bg.noblequran.org/>

радикализма и пролиферацията. Разгледаните примери за „черни“ и „бели“ Хауала транзакции не изчерпват богатата практическа природа на процесите в рамките на собствената екосистема на системата „Хауала“. Същите обаче могат да послужат за оперативно-издирвателната дейност при разкриване на широк кръг от икономически престъпления, свързани с нея. Чрез прилагане на структуралисткия подход биха могли да бъдат постигнати по-точни хипотези при формулиране на обосновани предположения или квалифициране на престъпния състав на деяния, свързани с изпиране на пари и финансиране на тероризъм. В допълнение, следва да се очаква по-ясно дефиниране на потенциални видове бизнеси, професионални занимания или дейности, извършвани по занятие, които служат като параван за прикриване на всякакви незаконни „Хауала“ транзакции и които могат да бъдат използвани от разследващите органи като критерии за съмнителни сделки, операции и/или клиенти. Доколкото същинската част на тези предизвикателства е динамична величина, а процесите, в голямата си част, са незавършени, в рамките на трудна за моделиране и контролиране система, то легитимирането на транзакциите по прехвърляне на парични средства със сетълмент от типа „Хауала“ остава нерешен въпрос.

ЛИТЕРАТУРА:

- Буюклиев, Е. (2021). Глобалните тенденции и сблъсъкът между САЩ и Китай. В: *Сборник научни трудове. Международна научна конференция „Кризи и сигурност – корелации и предизвикателства“*. Том 1. Кризи и сигурност на международно и регионално ниво. Нов български университет. [52-59] Научно-технически съюз по машиностроене „Индустрия 4.0.“ ISBN 978-619-7383-22-5.
- Велкова, Л. (Декември 2022). Икономическата сигурност – фундамент на националната сигурност. *Сигурност и отбрана*, (2), 7-19. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-2-01-velkova.pdf>
- Годишен доклад за дейността на Специализирана административна дирекция „Финансово разузнаване“ на Държавна агенция „Национална сигурност“ (2013 г.). Раздел VII. Тенденции, установени във връзка с изпиране на пари. София. Извлечено от: www.dans.bg/images/stories/FID/Godishni%20dokladi/ANNUAL_REPORT2013-bul-09052014.pdf
- Димитров, М. (Юни 2021). Дефиниционни аспекти на регионалните пространства. В: International Scientific Conference “Military Sciences and National Security”, 07-10.06.2021, Borovets, Bulgaria [online]. Scientific Technical Union of Mechanical Engineering

- "Industry - 4.0.", 2021, vol. V(3), pp. 287-290. eISSN 2535-0323.
Извлечено от: www.techtos.net/sbornik/2021/3-2021.pdf
- Димитров, М. (Май 2021). Структуралистски подход към разбиране на регионалните пространства. В: Сборник научни трудове. Международна научна конференция „Кризи и сигурност – корелации и предизвикателства“. Том 1. Кризи и сигурност на международно и регионално ниво. Нов български университет. [34 – 40] Научно-технически съюз по машиностроене „Индустрия 4.0.“ ISBN 978-619-7383-22-5
- Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 05.04.2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета. OJ L 101, 15.4.2011, p. 1–11.
- Закон за мерките срещу изпирането на пари. Обн., ДВ, бр. 27 от 27.03.2018 г., изм., бр. 32 от 26.04.2022 г., в сила от 27.07.2022 г.
- Закон за мерките срещу финансирането на тероризма. Обн., ДВ, бр. 16 от 18.02.2003 г., изм., бр. 21 от 12.03.2021 г.
- Йончев, Д. (Ноември 2022). Сигурна ли е сигурността? *Сигурност и отбрана*, (1), 7-14. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-1-01-yonchev.pdf>
- Йорданова, Г. (Януари 2023). Хауала. Същност. Типологии за изпиране на пари и финансиране на тероризъм и пролиферация. В: Библиотека „Сигурност“. Бр. 33. Фондация „Институт за национална и международна сигурност“. София. ISBN 978-619-7143-14-0
- Оксфордски речник на исляма. София: Рива, 2007. ISBN 978-954-320-098-6
- Правилник за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари. Приет с ПМС № 357 от 31.12.2018 г., изм. и доп., бр. 21 от 13.03.2020 г.
- Рамково Решение 2004/757/ПВР на Съвета от 25.10.2004 г. за установяване на минималните разпоредби относно съставните елементи на наказуемите деяния и прилаганите наказания в областта на трафика на наркотици. OJ L 335, 11.11.2004
- History of Anti Money Laundering Laws. *U.S. Department of Treasury* [online]. 18.02.2010. [viewed 19.04.2023]. Available from: <https://www.fincen.gov/history-anti-money-laundering-laws>
- JOST, P. and H. SANDHU. The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering. United States Department of the Treasury Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). INTERPOL/FOPAC. [Online]. [viewed 17.05.2022]. Available from: <https://www.amnet.co.il/attachments/FinCEN-Hawala-rpt.pdf>

JOST, Patrick (1997). Black Hawala, Financial Crimes and the World Drug Trade” in Jayasuriya, D.C. The U.S. Department of the Treasury, Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN), Office of Communications, 2070 Chain Bridge Road, Suite 200, Vienna, VA 22182 USA.